

RZECZOWNIKI NOMEN (Substantiv)

Każdy rzeczownik ma swój rodzaj, który rozpoznajemy po determinatorze (rodzajniku). Język niemiecki posługuje się rodzajnikiem nieokreślonym: ein Tisch, eine Tasche, ein Fenster (Tische, Fenster itp., brak formy w Plural) i określonym: der Tisch, die Tasche, das Fenster oraz die Tische, Jacken, Blumen, Kinder (liczba mnoga).

W niektórych sytuacjach nie używa się determinatora (rodzajnika). Np. Herr Meier ist Bauingenieur.

Professor Weber ist als Afrikaforscher bekannt. Deutschland ist ein führendes Industrieland. Mein Freund kommt aus Belgien. Afrika und Asien sind Kontinente. Ich esse viel Fisch und wenig Fleisch.

Rzeczowniki w języku niemieckim piszemy wielką literą.

Deklinacja rzeczownika

Jest to odmiana rzeczownika przez przypadki, liczby i rodzaje.

Przypadków w gramatyce niemieckiej jest cztery:

Nominativ (mianownik),

Genitiv (dopełniacz),

Dativ (celownik),

Akkusativ (biernik).

Liczby są dwie:

Singular (liczba pojedyncza) i **Plural** (liczba mnoga),

a rodzaje są trzy: męski (**Maskulinum**),

żeński (**Femininum**) i nijaki (**Neutrum**).

Wraz z rzeczownikiem odmienia się rodzajnik.

W języku niemieckim istnieją trzy odmiany rzeczowników: *słaba, mocna i mieszana*.

Te trzy odmiany odróżniamy od siebie po dopełniaczu liczby pojedynczej i mianowniku liczby mnogiej.

Odmiana słaba

Według tej deklinacji odmieniają się w większości wypadków rzeczowniki rodzaju *żeńskiego* i niewielka liczba rzeczowników rodzaju *męskiego*. Cechą odmiany słabej są:

Końcówka **-n** lub **-en** przy rzeczownikach **rodzaju żeńskiego w liczbie mnogiej**.

Końcówka **-n** lub **-en** przy rzeczownikach rodzaju męskiego zarówno w liczbie pojedynczej jak i mnogiej z wyjątkiem mianownika liczby pojedynczej.

Rzeczowniki odmieniające się według tej deklinacji nie mają przegłosu w liczbie mnogiej.

SINGULAR

	Maskulinum		Femininum
<i>Nominativ</i>	<i>der Junge</i>	<i>der Herr</i>	<i>die Antwort</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Jungen</i>	<i>des Herrn</i>	<i>der Antwort</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Jungen</i>	<i>dem Herrn</i>	<i>der Antwort</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>den Jungen</i>	<i>den Herrn</i>	<i>die Antwort</i>

PLURAL

	Maskulinum		Femininum
<i>Nominativ</i>	<i>die Jungen</i>	<i>die Herren</i>	<i>die Antworten</i>
<i>Genitiv</i>	<i>der Jungen</i>	<i>der Herren</i>	<i>der Antworten</i>
<i>Dativ</i>	<i>den Jungen</i>	<i>den Herren</i>	<i>den Antworten</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>die Jungen</i>	<i>die Herren</i>	<i>die Antworten</i>

Według tego wzoru odmieniają się prawie wszystkie rzeczowniki rodzaju żeńskiego (z wyjątkiem ok. 30 podlegających odmianie mocnej, m.in. : *die Mutter/die Mütter, die Stadt/die Städte*).

W ten sposób odmienia się niewielka grupa rzeczowników rodzaju męskiego. Są to rzeczowniki:

- **Kończące się na -e:**
Np. der Junge, der Kollege, der Biologe, der Soziologe, der Bote (posłaniec), der Affe (małpa), der Rabe (kruk), der Kunde (klient), der Franzose, der Pole, der Russe, der Neffe
- **Utworzone od przymiotników lub imiesłówów:**
Np. der Kranke, der Verletzte, der Verwandte, der Betroffene, der Beschädigte.
- **Pochodzenia obcego o akcentowanych sylabach końcowych:**
Np. der Architekt, der Student, der Assistent, der Dozent, der Demonstrant, der Journalist, der Polizist, der Terrorist, der Musikant, der Patient
- **Kilka innych (przeważnie jednosylabowych)**
Np. der Bär, der Bauer, der Fürst (książe), der Hase (zając), der Herr, der Held, der Mensch

Odmiana mocna

Do tej odmiany należy większość rzeczowników **rodzaju męskiego i nijakiego** oraz ok. 30. rzeczowników rodzaju żeńskiego.

Cechą tej deklinacji jest:

- **Końcówka –s lub –es w dopełniaczu liczby pojedynczej u rzeczowników rodzaju męskiego i nijakiego (-s- wielosylabowe –es- jednosylabowe).**
- **Końcówki –e, -er, -s lub brak końcówki w liczbie mnogiej. Często towarzyszy tym końcówkom przegłos. Np. Tisch/Tische, Stuhl/Stühle, Schrank/Schränke, Glas/Gläser, Buch/Bücher, Kleid/Kleider, Baum/Bäume**
feminin: die Mutter/die Mütter, die Tochter/die Töchter, die Stadt/die Städte, die Nacht/die Nächte, die Wand/die Wände, die Hand/die Hände...
- **W celowniku liczby mnogiej – końcówka –n, z wyjątkiem rzeczowników pochodzenia obcego, np. das Auto/Autos, das Radio/Radios, das Cafe/Cafes, das Hotel/Hotels, der Park/Parks, der Klub, te otrzymują we wszystkich przypadkach liczby mnogiej końcówkę –s.**
Np. auf den Tischen (Bildern), auf den Bäumen, mit den Händen, an den Wänden.

SINGULAR

	Maskulinum	Femininum	Neutrum
<i>Nominativ</i>	<i>der Schüler</i>	<i>die Stadt</i>	<i>das Fenster</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Schülers</i>	<i>der Stadt</i>	<i>des Fensters</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Schüler</i>	<i>der Stadt</i>	<i>dem Fenster</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>den Schüler</i>	<i>die Stadt</i>	<i>das Fenster</i>

PLURAL

	Maskulinum	Femininum	Neutrum
<i>Nominativ</i>	<i>die Schüler</i>	<i>die Städte</i>	<i>die Fenster</i>
<i>Genitiv</i>	<i>der Schüler</i>	<i>der Städte</i>	<i>der Fenster</i>
<i>Dativ</i>	<i>den Schülern</i>	<i>den Städten</i>	<i>den Fenstern</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>die Schüler</i>	<i>die Städte</i>	<i>die Fenster</i>

Wzór odmiany rzeczowników pochodzenia obcego z końcówką **-s** w liczbie mnogiej:

	Singular	Plural
<i>Nominativ</i>	<i>das Kino</i>	<i>die Kinos</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Kinos</i>	<i>der Kinos</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Kino</i>	<i>den Kinos</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>das Kino</i>	<i>die Kinos</i>

Odmiana mieszana/nieregularna

Do tej deklinacji należą rzeczowniki rodzaju męskiego i nijakiego. Cechą odmiany mieszanej jest:

- **Końcówka *-s* lub *-es* w dopełniaczu liczby pojedynczej (tak jak w odmianie mocnej)**
- **Końcówka *-n* lub *-en* w liczbie mnogiej (jak w odmianie słabej)**

Według tej deklinacji odmieniają się:

- **Rzeczowniki o nieakcentowanym zakończeniu *-or***
Np. der Professor, der Rektor, der Direktor
- **Rzeczowniki pochodzenia łacińskiego o zakończeniu *-um, -ium*:**
Np. das Datum/Daten, das Museum/Museen, das Gymnasium/Gymnasien, das Zentrum/Zentren.
- **Kilka innych:**
Np.: der See, der Staat, das Hemd, das Konto, das Ende, das Ohr, das Auge, das Bett.

SINGULAR

	Maskulinum	Neutrum
<i>Nominativ</i>	<i>der Professor</i>	<i>das Hemd</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Professors</i>	<i>des Hemdes</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Professor</i>	<i>dem Hemd</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>den Professor</i>	<i>das Hemd</i>

PLURAL

	Maskulinum	Neutrum
<i>Nominativ</i>	<i>die Professoren</i>	<i>die Hemden</i>
<i>Genitiv</i>	<i>der Professoren</i>	<i>der Hemden</i>
<i>Dativ</i>	<i>den Professoren</i>	<i>den Hemden</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>die Professoren</i>	<i>die Hemden</i>

Do deklinacji mieszanej należą również rzeczowniki odmieniające się nieregularnie w liczbie pojedynczej,

np. *der Gedanke*, *der Name*, *der Glaube*, *der Buchstabe*.

	Singular	Plural
<i>Nominativ</i>	<i>der Name</i>	<i>die Namen</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Namens</i>	<i>der Namen</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Namen</i>	<i>den Namen</i>
Akkusativ	<i>den Namen</i>	<i>die Namen</i>

Wyjątkiem jest rzeczownik *das Herz*

	Singular	Plural
<i>Nominativ</i>	<i>das Herz</i>	<i>die Herzen</i>
<i>Genitiv</i>	<i>des Herzens</i>	<i>der Herzen</i>
<i>Dativ</i>	<i>dem Herzen</i>	<i>den Herzen</i>
<i>Akkusativ</i>	<i>das Herz</i>	<i>die Herzen</i>

Przykłady zastosowania rzeczowników

Monika hat eine Freundin, ich habe zwei Freundinnen.

Ich habe den Namen des Flusses vergessen.

Ich habe den Titel des Buches vergessen.

Ich habe den Namen des Professors vergessen.

Den Vornamen des Kindes kenne ich nicht.

Die Telefonnummer meiner Assistentin steht im Kalender.

Mein Nachbar ist Obstverkäufer, seine Frau ist auch Verkäuferin.

Herr Gabert wohnt in Frankreich, er ist Franzose.

Herr Patakis kommt aus Griechenland, er ist Grieche, seine Frau ist Griechin.

Herr Nowak kommt aus Polen, er ist Pole, seine Frau ist Polin.

Die Menschen glauben dem Politiker (den Politikern) nicht.

Heute spricht der Vertreter der Regierung.

Die Kinder sind die Hoffnung der Eltern.
Hier steht das Auto meines Onkels (des Direktors, meines Kollegen).
Hier liegt das Deutschbuch des Lehrers (der Lehrerin, der Studentin).
Das ist das Auto Barbaras (Sonjas, Peters, Dieters, Martins).
Das ist Barbaras Auto. Das ist Monikas Schwester.
Das ist die Schwester Monikas lub też die Schwester von Monika.
Die These des Experten ist falsch.
Die These des griechischen Philosophen ist richtig.
Hier steht das schöne Schloss des Fürsten.
Früher gab es Könige, Fürsten, Helden, Riesen, Ritter, Sklaven, Drachen
und andere Untiere.
Heute gibte es Demonstranten, Terroristen, Präsidenten, Produzenten, Lieferanten,
Utopisten und Idealisten.
Der eine Mensch macht oft seinem Nächsten das Leben zur Hölle.
Nie jeden człowiek dokucza do żywego/zatruwa życie/czyni swemu najbliższemu
piekło z życia.

Rzeczowniki złożone (Zusammensetzungen, Ableitungen)
(segmenty rzeczownikowe/fraza rzeczownikowa)
Proszę zwrócić uwagę na to, że często konieczny jest element zlepiający
oba słowa,
jest to "-s-" i "-en-"

der Frieden + der Plan = **der** Friedens**s**plan
die Arbeit + der Tag = **der** Arbeit**s**tag
die Feier + der Tag = **der** Feiertag
das Ausland + die Reise = **die** Auslandsreise
der Urlaub + die Reise = **die** Urlaubsreise
die Woche + das Ende = **das** Wochenende
die Sonne + der Schein = der Sonnens**e**hein blask słońca
die Kette + die Reaktion = die Ketten**e**reaktion reakcja łańcuchowa
die Stelle + die Reduktion = die Stellen**e**reduktion redukcja stanowisk/miejsc
das Ski + der Urlaub = **der** Skiurlaub
das Ski + der Kurs = **der** Skikurs
das Ski + der Lehrer = **der** Skilehrer
das Ski + das Springen = **das** Skispringen
das Auto + das Rennen = **das** Autorennen
das Auto + fahren = **der** Autofahrer (der Busfahrer, der Lkw-Fahrer)
ein Haus für Kranke = **das** Krankenhaus
ein Haus für eine Familie = **das** Einfamilienhaus
eine Bank für einen/den Garten = **die** Gartenbank
ein Haus zum Wohnen = **das** Wohnhaus
ein Haus, das hoch ist = **das** Hochhaus
ermitteln - **eine/die** Ermitt**l**ung – **der** Ermittler
forschen – **eine/die** Forsch**u**ng – **der** Forscher
erfinden – **eine/die** Erfind**u**ng – **der** Erfinder
entdecken – **eine/die** Entdeck**u**ng – **der** Entdecker
Abfall trennen – **die** Abfalltren**n**ung
Strom erzeugen – **die** Stromerzeug**u**ng
Daten verarbeiten – **die** Verarbeit**u**ng von Daten - **die** Datenverarbeitung

das elektronische Netz – **vernetzen** – **die** globale Vernetz**ung**
Kaffee trinken – beim/zum Kaffeetrinken

W nazewnictwie fachowym spotyka sie "-mittel" , "-stoff"

das/die lebensmittel, Nahrungsmittel, Zahlungsmittel, Arzneimittel
der leinenstoff, der Seidenstoff = len, jedwab, der Dekorationsstoff,
der Mantelstoff, der Gardinenstoff = materiał na płaszcz, na firany,
der Konfliktstoff, der Diskussionsstoff, der Gesprächsstoff
der Filmstoff, Lernstoff, Lehrstoff = materiał/temat/ na film, materiał do nauczania;
der Klebstoff. Schmierstoff, Brennstoff, Farbstoff, Giftstoff,
klej/substancj klejąca, smar/materiał do smarowania, paliwo/ materiał palny,
barwnik/substancja farbująca, trucizna/materiał/substancja trująca;
der Rohstoff = surowiec; der Mineralstoff = substancja/materiał nieorganiczny
der Sauerstoff = tlen, Stickstoff = azot;